

BM Barışı Koruma Operasyonları'nın Yerel Polis Kapasitesinin Geliştirilmesine Etkisinin Analizi: Haiti rneği

Alptekin ASLANTAş

PhD. Candidate, Bursa Uludağ University, Department of International Relations

E-mail:

 ORCID:

Abstract

United Nations (UN) expedited its efforts principally for ceasing conflicts; ensuring and keeping sustainable peace in the aftermath of the global devastation arisen after the World War II. The United Nations Security Council (UNSC), which is fundamentally responsible for ensuring international peace and security, decided to benefit from peacekeeping forces recently in cases where the peace and security are compromised or threatened. Within this framework; the UN intervened for the first time in 1993 on the purpose of ceasing long lasting political uncertainty and social class conflicts in Haiti and endeavored to build up absolute peace through a range of follow-up and complementary Peace Keeping Operations (PKOs). The United Nations Stabilization Mission in Haiti (MINUSTAH), which is the longest-serving PKO in Haiti, was established in 2004. This new Mission has also undertaken the task of restructuring and increasing the capacity of the Haitian National Police (HNP), unlike the traditional PKO which only oversees the implementation of the ceasefire agreements. In this study; the comparative variation of the committed crime rates and the number of policemen in Haiti over the years were discussed and the role and effect of MINUSTAH on the capacity development of the Haitian National Police were analyzed.

Keywords United Nations, Peace Keeping Operations, MINUSTAH, Haitian National Police, Haiti.

z

Birleşmiş Milletler (BM) 2. Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkan küresel boyuttaki yıkım sonrası öncelikli olarak çatışmaların önlenmesi, sürdürülebilir barışın sağlanması ve korunması çabalarına hız vermiştir. Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında temel sorumluluk sahibi olan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), son dönemde barış ve güvenliğin bozulduğu veya tehdit edildiği hallerde ağırlıklı olarak barışı koruma kuvvetlerinin kullanılmasına karar vermiştir. Bu kapsamda BM, Haiti'de yıllar boyunca devam eden siyasal belirsizlik ve sınıf çatışmasına son vererek bozulan istikrarı yeniden sağlamak amacıyla ilk olarak 1993'de müdahalede bulunmuş, birbirinin devamı ve tamamlayıcısı niteliğinde bir dizi Barışı Koruma Operasyonları (BKO) ile nihai barışı tesis etmeye çalışmıştır. Haiti'de görevlendirilen en uzun süreli operasyon olan BM Haiti İstikrar Misyonu (United Nations Stabilization Mission in Haiti/MINUSTAH) ise 2004'de kurulmuştur. Bu yeni Misyon, sadece ateşkes anlaşmalarının uygulanmasının denetimini üstlenen geleneksel BKO'ndan farklı olarak, Haiti Ulusal Polisi'nin (Haitian National Police/HNP) yeniden yapılandırılması ve kapasitesinin artırılması görevini de üstlenmiştir. Bu alışmada, Haiti'de işlenen suç oranlarının ve polis sayısının yıllar içindeki gelişimi karşılaştırılmalı olarak ele alınarak MINUSTAH'ın, Haiti Ulusal Polisi'nin kapasitesinin geliştirilmesindeki rolü ve etkisi analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, Barış Koruma Operasyonları, MINUSTAH, Haiti Ulusal Polisi, Haiti.

Giriş

Literatürde genel kabul gördüğü üzere uluslararası barış ve istikrarın korunması konusunda uzun yıllar sonucunda elde edilen kazanımların kalıcı olması, uluslararası örgütlerin başarılı çalışmalarına bağlıdır. 2. Dünya Savaşı sonrası dünya barışı ve güvenliğini kalıcı hale getirme görevi ise günümüzde 193 üyesi olan Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yürütölmektedir. İlk BM Barışı Koruma Operasyonu (BMBKO) 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasının ardından Arap-İsrail Ateşkes Anlaşması'nın denetlenmesi amacıyla kurulmuştur. Zaman içinde salt BM askeri gözlemcilerinin ateşkes anlaşmalarının izlenmesi görevi olmaktan çıkarak asker, polis ve sivillerden oluşan, görev alınan devletteki anayasal kurumların yeniden inşası ve kapasitelerinin geliştirilmesi faaliyetlerini de içeren karmaşık bir yapıya evirilmiştir. Bu yeni yapısıyla BMBKO, uluslararası güven ve istikrarın sağlanmasında sıkça başvurulan önemli ve etkili bir argüman haline gelmiştir.

Ancak teoride başarılı şekilde devam ettiği kabul edilen BKO'nun pratikte başarılı bir yöntem olup olmadığı son dönemde sıklıkla tartışılmaya başlanmıştır. Bu durum, başarı durumunun sorgulanmasına ve başarı ölçütlerinin belirlenmesi çabalarına neden olmuştur. BKO'nun başarılı olup olmadığı değerlendirilirken araştırmacıların dikkate alması gereken temel ölçüt, BM Güvenlik Konseyi (BMGK) tarafından oluşturulan BKO Yetki Belgesi'nde (*Mandate*) yer alan görevlerin gerçek anlamda yerine getirilip getirilmediği ve misyonun kuruluş aşamasında hedeflenen amaçlara ulaşılıp ulaşılmadığının tespiti olmalıdır. Fakat bu tespit yapılırken, yetki belgelerinin teorik bir yazılı belge olduğu ve uygulama aşamasında öngörölmeyen birçok engelin bulunduğu dikkate alınmalıdır.

Ayrıca çatışmasızlık ortamının sağlanması, silahsızlanmanın yerine getirilmesi, anayasal kurumların kapasitesinin artırılması ve etkinliklerinin belirli seviyeye ulaştırılmasının uzun vadeli uluslararası çaba gerektirdiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Müdahale edilen bölgedeki politik durumun öngörölememesinin BKO'nun başarısını doğrudan etkileyen bir faktör olduğunu da unutmamak gerekmektedir. Yukarıda belirtilen nedenlerle BKO'nun neye göre başarılı sayılacağına dair açık ve anlaşılır sistematik ölçütlerin bulunmaması her bir operasyonun kendi özelinde incelenerek analiz edilmesini gerekli kılmıştır.

Uygulamaya bakıldığında BMBKO, BM Kurucu Antlaşması'nda açıkça yer almamakla birlikte son 60 yılda uluslararası barış ve güvenliğin korunmasının en önemli araçlarından biri olarak ortaya çıkmıştır (Öncü, 2006: 31-57). Uluslararası toplumun son yıllarda edindiği deneyim, BM'nin barış ve istikrar ortamını güçlendirecek altyapı oluşturma çabalarına odaklanmasına neden olmuştur. Kalıcı barışın ancak sosyal adaletin geliştirilmesi, insan haklarına saygılı ve demokratik yönetimlerin iş başına gelmesi ve devletlerin ekonomik olarak kalkınmalarına yardımcı olarak elde edilebileceği görölmektedir. Bu amaçla dünyanın çeşitli coğrafyalarında bugüne kadar 58 tanesi tamamlanmış, 13 tanesi devam eden toplam 71 BMBKO görevlendirilmiştir (UN, Past Peacekeeping Operations, 2018).

1697'de Fransa tarafından sömürgeleştirilen Haiti ise 1804'de dünya tarihindeki tek başarılı köle ayaklanmasıyla bağımsızlığını kazanmış, ancak bağımsızlık sonrası bir türlü sona erdirilemeyen politik ve ekonomik problemler sebebiyle istenen düzeyde ilerleme sağlayamamıştır. Nüfusunun yaklaşık %59'u günlük 2\$'ın altında milli gelire sahip olan Haiti günümüzde Batı Yarımkürenin en fakir devleti olarak bilinmekte (The World Bank, World

Development Indicators), 2018 yılı BM İnsani Gelişmişlik Endeksi'ne göre 189 devlet içerisinde 168. sırada bulunmaktadır (UNDP, Human Development Index, 2018).

Tarihsel açıdan bakıldığında Haiti'deki çatışmaların etnik köken ya da inanç farklılığından değil, sömürge döneminde ortaya çıkan ve bağımsızlık sonrası da büyüyerek devam eden sosyal ve ekonomik statü farkından kaynaklandığı görülmektedir (Alexandre, 2012: 19). Bu durum, Haiti'nin günümüzde bile sürekli iç savaş, kargaşa ve politik istikrarsızlık yaşamamasının temel nedenidir. 1970-2003 arasında hükümetin 66 defa el değiştirmesi ise Haiti'de politik belirsizliğin boyutunu net bir şekilde göstermekte ve neden etkin kurumsal iyileştirmelerin yapılamadığını açıklamaktadır.

1990'da yapılan ülke tarihinin ilk serbest ve adil seçiminde Jean Bertrand Aristide Devlet Başkanı seçilmiş, fakat seçimden sadece 8 ay sonra askeri darbe ile görevden uzaklaştırılmıştır. 3 yıl süren askeri rejim döneminde binlerce insan öldürülmüş, on binlerce insan da başkentten kırsal bölgelere, Dominik Cumhuriyeti'ne ve ABD'ye kaçmıştır (Mobekk, 2000: 30-40). Uluslararası toplum ve özellikle ABD, krizin Haiti sınırlarının ötesine taşması ile birlikte harekete geçmiş ve krizi sonlandırmak üzere farklı diplomatik yöntemlere başvurmuştur.

Haiti Krizi'nde gösterilen diplomatik çabaların sonuçsuz kalması üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), kalıcı istikrarı tesis etmek amacıyla uluslararası BKO görevlendirmeye karar vermiştir. Haiti'de kurulan BKO'lar, 1993-2001 arası Operasyonlar ve 2004 sonrası Operasyonlar olmak üzere iki grupta incelenebilir. İlk grupta yer alan BKO'lar, ülkede demokratik siyasi ortamın yeniden tesisi, polis teşkilatının kurulması, güvenlik ve istikrarın sağlanmasına odaklanmıştır. 2004'de

seçilen demokratik hükümetin devrilmesi sonrası görevlendirilen BKO'lar ise ikinci grupta yer almakta olup yukarıdaki görevlerin yanı sıra polis kapasitesinin artırılması, adli ve ceza sisteminin etkinleştirilmesi görevlerini de yüklenmişlerdir (Alexandre, 2012: 65). Haiti'de BM tarafından görevlendirilen BKO'lar ve görev süreleri şöyledir:

- Haiti Uluslararası Sivil Misyonu (*International Civilian Mission in Haiti/MICIVIH*), Şubat 1993-Eylül 1993. (Çok uluslu güce BM katkısı şeklinde)
- BM Haiti Misyonu (*United Nations Mission in Haiti/UNMIH*), Eylül 1993-Haziran 1996.
- BM Haiti Destek Misyonu (*United Nations Support Mission in Haiti/UNSMIH*), Haziran 1996-Temmuz 1997.
- BM Haiti Geçiş Misyonu (*United Nations Transition Mission in Haiti/UNTMIH*), Temmuz 1997-Kasım 1997.
- BM Haiti Sivil Polis Misyonu (*United Nations Civilian Police Mission in Haiti/MIPONUH*), Kasım 1997-Mart 2000.
- BM Haiti İstikrar Misyonu (*United Nations Stabilization Mission in Haiti/MINUSTAH*, 2004-2017 (UNDP, Human Development Index, 2018).
- BM Haiti Adalet Destek Misyonu (*United Nations Mission for Justice Support in Haiti/MINUJUSTH*), Ekim 2017- Ekim 2019.
- BM Haiti Birleşik Ofisi (United Nations Integrated Office in Haiti /BINUH), Ekim 2019-Devam ediyor. (United Nations [UN], Past Peacekeeping Operations, 2018).

Yukarıda aktardığımız sayısal bilgilerden de anlaşıldığı üzere BM, 1993'den 2000'e kadar 5 değişik BKO ile Haiti'deki güvenlik ve istikrar sorununu çözmeye çalışmıştır. Ancak yaklaşık 200 yıllık çalkantılı siyaset tarihi boyunca istikrarın sağlanamadığı ülkede, ortalama ömrü 1,5 yıldan kısa olan BKO ile sonuca ulaşmanın mümkün olmayacağı açıktır. Kısa süreli BKO ile sonuç alınamamasının ardından 2000-2004 yılları arasında BM'nin Haiti'den tamamen çekilmesi sebebiyle elde edilen sınırlı kazanımlar da ortadan kalkmıştır. Kısa süreli çözüm çabalarının yetersiz kalması üzerine BMGK, Haiti'nin nihai istikrara kavuşturulabilmesi amacıyla 2004-2017 arası 13 yıl sürecek yeni bir operasyon olan MINUSTAH'a görev vermiştir. 2017 yılında MINUSTAH'ın yerine kurulan MINUJUSTH, asker ve polis sayısında kayda değer indirim giderek Haiti Ulusal Polisi'nin gelişimine katkıyı sürdürmek, adli sistemin ve insan haklarının güçlendirilmesini sağlamak ile Haiti halkının normal hayatına dönmesini sağlama görevlerini üstlenmiştir.

2019 yılının Ekim ayında politik misyon olarak kurulan, bünyesinde asker ve polis bulundurmeyen BINUH ise Haiti'de 2004'den bu yana kalıcı istikrarı sağlamak üzere görev alan ve 15 yıl süren barışı koruma operasyonlarının ardından istikrar, güvenlik, hukuk ve insan hakları konularında elde edilen kazanımların desteklenmesi amacıyla kurulmuştur (UN, BMGK, 2019 tarih ve 2476 Sayılı Kararı, 2019).

Bu bağlamda çalışmamızın ana konusu 2004'de kurulan ve kesintisiz 13 yıl süren MINUSTAH'ın, Haiti'de kalıcı istikrarın sağlanması ve Haiti Ulusal Polisi'nin kurumsal kapasitesinin artırılması yönündeki çabalarının analizidir.

BM Haiti İstikrar Misyonu (*United Nations Stabilization Mission in Haiti/MINUSTAH*)

Haiti'nin 2000 yılından sonraki dönemi, bağımsızlığın elde edildiği 1804'den bu yana olduğu gibi istikrarsızlık ve şiddet olayları ile anılmaktadır. Bu dönemde Başkan Jean-Bertrand Aristide'yi politik olarak destekleyen gruplar ile karşıt gruplar bir türlü sona erdirilemeyen çatışma halindedir. HNP ise kapasite olarak yetersiz, eğitimsiz ve politik grupların etkisi altındadır. Aynı zamanda yakalama, gözaltına alma ve devriye gibi temel güvenlik faaliyetleri yürütmekten uzak durumdadır. Merkezi hükümetin de asayiş ve istikrarı sağlayacak gücü bulunmaması sebebiyle ülkenin birçok bölgesinde toplumsal düzeni sağlamak için silahlı illegal gruplarından destek alınmaktadır. Bu sebeple ülkede tam bir kargaşa, çatışma ortamı ve istikrarsızlık durumu hâkimdir (Mobekk, 2000: 65).

Şiddetin sona erdirilebilmesi amacıyla ilk olarak Karayip Topluluğu (*Caribbean Community/ CARIMOR*) çatışmanın taraflarıyla görüşerek, 31 Ocak 2004 tarihinde Öncelikli Aksiyon Planı (*Prior Action Plan*) önermiştir. Planın uygulanması ile ilgili çalışma ise "6'lı Grup" (*Group of Six*) olarak bilinen Kanada, Fransa, ABD, Avrupa Birliği (AB), Amerika Devletler Topluluğu ve Bahama tarafından ortaya konmuştur (Mobekk, 2000: 25). Ancak planın uygulanması mümkün olmamış, aksine hükümet yanlısı HNP üyeleri ve silahlı gruplar muhalefet üzerindeki baskıyı artırmış, bu baskılar ise muhalefet cephesini daha da genişletmiştir. Sonuçta 2004 yılı Şubat ayında başlayan silahlı ayaklanmalar ülkenin tamamına yayılmış, 29 Şubat 2004 tarihinde Haiti'nin demokratik yöntemlerle seçilmiş ilk Başkanı olarak kabul edilen Aristide ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır (Documents Sgreports, 2004).

MINUSTAH işte bu siyasi atmosferde, Haiti geçici hükümetini desteklemek ve kurumların görevlerini rahatça yürütebileceği istikrar ortamını sağlamak üzere BMGK'nin 1542 Sayılı Kararı ile 30 Nisan 2004

tarihinde kurulmuştur. Önceki BKO'ların benzer görevlerine ek olarak güvenlik sektörü reformunu desteklemek, insan haklarını korumak, seçimlerin yapılmasını organize etmek ve desteklemek yetki belgesinde verilen görevler arasındadır. Ancak MINUSTAH'ın önceliği siyasi istikrarsızlık yüzünden ortaya çıkan ayaklanmaların yol açtığı insan hakları ihlallerine engel olarak devlet otoritesini tesis etmek olmuştur. BMGK kararının üçüncü bölümünde ülkedeki insan hakları durumunun izlenip rapor edilmesi, kayıp şahısların etkin şekilde araştırılması ve insan hakları ihlallerinin cezasız kalmasına son verilmesi açıkça belirtilmiştir. Yukarıda sayılan görevlerin yerine getirilmesi amacıyla 1622 polis ve 6500 askerden oluşan MINUSTAH 1 Haziran 2004 tarihinde Haiti'de göreve başlamıştır (Secretary-General's Reports, S/RES/1542, 2004).

MINUSTAH'ın yukarıda sayılan görevleri yerine getirmek ve kalıcı istikrarın tesisini sağlamak üzere kuruluş aşamasında 41 farklı ülkeden toplam 7406 asker ve polis almıştır. Coğrafi yakınlık sebebiyle ABD, Kanada, Brezilya, Arjantin, şili, Peru ve Uruguay askeri anlamda misyonun temelini oluşturmuştur. Yine bu aşamada en fazla polis katkısı yapan ülkeler, misyonda Fransızcanın resmi dil olması sebebiyle Kanada ve Fransa olmuştur. Çevik Kuvvet Polisi olarak ise Pakistan ve Nepal önemli katkıda bulunmuştur (Documents, Troop and Police Contributors, 2004).

2017'de misyon kapanana kadar 42 farklı devlet misyona personel göndermeyi sürdürmüştür. Aradan geöen 13 yılda Fransa gibi bazı ülkeler katkı sayısını minimuma indirmiş, bazı ülkeler de önemli oranda katkı vermeye devam etmiştir. Özellikle Çevik Kuvvet sağlayan ülkelere Bağladeş, Hindistan ve Ürdün'ün önemli katkı sağladığı tespit edilmiştir. Ancak genel olarak refah seviyesi yüksek olan kalkınmış devletlerin personel sayısının görelilik olarak

azaldığı, bunların yerini az kalkınmış ya da kalkınmakta olan devletlerin görevlilerinin aldığı görülmüştür. Avrupa'dan katılan personel sayısı ise ciddi oranda gerilemiştir (Documents, Troop and Police Contributors, 2017).

Haiti Ulusal Polisi (*Haitian National Police/HNP*)

1804'de bağımsızlığını ilan eden Haiti'nin tarih boyunca düzenli bir polis gücü olmamış, iç güvenlik hizmeti, Haiti ordusuna bağlı birimler tarafından yerine getirilmiştir. Ülkede asayiş ve istikrar ortamını sağlayacak, politik etki ve baskılardan bağımsız bir polis teşkilatı oluşturmak öncelikli görevler arasında yer almıştır. Bu sebeple BMGK'nin 1994 tarih ve 940 Sayılı Kararı ile BKO'ya; bağımsız yeni bir polis teşkilatının kurulması konusunda Haiti hükümetine yardım etme, devam eden diğer BKO'lara da bu yeni polis gücünün profesyonelleşmesine destek olma görevi verilmiştir (UN, BMGK, 1994 tarih ve 940 Sayılı Kararı, 1994).

Bu kapsamda HNP'nin temelini oluşturan Geçici Halk Güvenlik Gücü (*Interim Peoples' Security Force/IPSF*) 1994'de kurulmuştur. 3000 kişiden oluşturulan bu ilk düzenli polis gücü, sadece insan hakları konusunda eğitimin verilebildiği 6 günlük kurs sonunda göreve başlamıştır. Ancak IPSF görevlileri ülkedeki çatışmaların sebebi ve tarafı olması sebebiyle halk tarafından güven duyulmayan ve dağıtılması istenen Haiti Ordusu (*Armed Forces of Haiti/FADH*) üyeleri arasından seçilmiştir. Daha başlangıöta halk tarafından tarafsızlığı konusunda kuşku duyulan IPSF'nin faaliyetlerini izlemek ve rapor etmek için görevlendirilen 800 kadar BM Polisi (*United Nations Police/UNPOL*), telsiz, araç ve telefon gibi temel donanımları bile temin edilemeyen bu yeni gücün görevini yerine getiremediğini tespit etmiştir. Dolayısıyla IPSF'nin suçla etkin mücadele etmesi mümkün olamamış, bu aşamada ulusal polisin

yapması gereken, yakalama, gözaltına alma, ifade alma gibi polislik faaliyetleri UNPOL tarafından yerine getirilmiştir. Bu gelişmeler ışığında 23 Aralık 1994 tarihinde HNP'nin kurulması ile ilgili karar Başkan Aristide tarafından onaylanmıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/1995/46, 1995).

Şubat 1995'de Polis Akademisi açılmış ve ilk 375 aday 4 aylık eğitime alınmış, Mart ayında ise yeni 375 kişilik bir gruba daha eğitim verilmesi planlanmıştır. İlk etapta 7000 olarak planlanan HNP sayısına ulaşana kadar, 3000 kişiden oluşan ve hemen hiç eğitimi olmayan IPSF'nin göreve devam etmesi planlanmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/1995/305, 1995). Zaten düzenli şekilde maaş alamayan, bu yeni polis gücünün göreve başlamasıyla da işsiz kalacağı anlaşılan profesyonellikten uzak ve polis eğitimi konusunda yetersiz olan IPSF mensupları, daha önce sınırlı olarak yerine getirdikleri asayiş ve istikrarı sağlama konusundaki görevlerini tamamen savsaklamaya başlamıştır.

İlk iki grubun mezun olmasıyla HNP göreve başlamış, planlandığı gibi HNP sayısı arttıkça IPSF'nin görevli sayısı oransal olarak azaltılmaya başlamıştır. HNP'nin maksimum 7.000 olarak planlanan sayıya ulaşması mevcut kapasite ile kısa vadede sağlanamayacağından ABD, HNP mensuplarını kendi ülkesine taşıyarak eğitimlerin hızlandırılmasını sağlamaya çalışmıştır. Bu çabaların katkısıyla Şubat 1996'da HNP sayısının 6000 olması hedeflenmiş (UN, BMGK, undocs.org/ S/1995/614, 1995). Ancak Haiti hükümetinin ekonomik durumu ve polis maaşlarının ödenmesinde oluşacak güçlükler sebebiyle sayı 5.000 olarak revize edilmiştir (UN, BMGK, undocs.org/ S/1995/922, 1995). Burada üzerinde durulması gereken husus, uluslararası toplumun Haiti'de istikrarı ve barış ortamını yeniden sağlamak için yaptığı planlamalarda yerel kapasiteyi yeterince hesaba katmadığı gerçeğidir. Ancak tüm bu zorluklara karşın, Polis

Akademisinin kurulmasının üzerinden henüz 2 sene geçmeden Aralık 1995'de IPSF, görevini HNP'ye devrederek tamamen dağıtılmıştır.

Şubat 1996'da planlanan sayıya ulaşan HNP için asıl sorun, teşkilatın genç ve deneyimsiz polislerden oluşması, kıdemli ve rütbeli personel sayısının sınırlı olmasıdır. Aslında Haiti halkı tarafından olumlu karşılanan ve güven duyulan bu yeni güç, tüm polis teşkilatlarında gerekli bulunan hiyerarşik komuta kontrol zincirine sahip olmadığından disiplinsiz davranışlar sergilemiş ve orantısız güç kullanmıştır. Durumun UNPOL görevlileri tarafından düzenli rapor edilmesine rağmen sorunu ele alacak etkin bir mekanizma ise bulunamamıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/1996/416, 1996). Yaptıkları disiplinsiz davranışların karşılığında herhangi bir yaptırım görmeyen, sınırlı eğitime sahip olan ve kargaşa kültüründen gelen bu görevlilerin daha çok disiplinsiz davranış sergilemesi ve insan hakları ihlali yapması da sürpriz olmamıştır.

Tüm bu sorunların etkisiyle 1996'da Haiti'de adi suçlarda önemli oranda artış yaşanmıştır. Özellikle Haiti tarihinde daha önce hiç yaşanmamış para için insan kaçırma olayları görülmeye başlanmış, silah kullanımı yaygınlaşmış, uyuşturucu trafiği artmış ve bununla birlikte HNP arasında görevi kötüye kullanma ve insan hakları ihlalleri artmaya başlamıştır. Elbette genç, deneyimsiz ve donanımsız bu yeni polis gücünün, bir kısmı politik motivasyonlu silahlı çetelerle ve eski ordu mensupları ile etkin mücadele etmesi beklenmemiştir (UN, BMGK, undocs.org/ S/1996/813, 1996). Ancak bütün olumsuzluklara rağmen polis-halk ilişkileri konusunda ilerleme sağlanmış, ilk defa görevini kötüye kullandığı tespit edilen 77 polis meslekten atılmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/1997/244, 1997). Bu durum, HNP tarihinde yukarıda belirtilen disiplinsiz davranışların yaptırımının olmadığı algısını

tersine çeviren önemli bir adım olmuştur. Çok ciddi problemleri olmasına rağmen yeni bir polis teşkilatının kurulması başarılmış, sınırlı da olsa eğitilmesi sağlanmış ve en önemlisi disiplinle hareket etmesi gereken polis gücünün disiplin mekanizmaları harekete geçirilebilmiştir.

Tüm bu kazanımların kalıcı olabilmesi, ülkede asayişin ve politik istikrarın sağlanması ve uluslararası toplumun katkılarının uzun vadeli ve koordineli olmasına bağlıdır. Hâlbuki Haiti’de uluslararası toplum maalesef beklenen şekilde organize olamamış ve uzun vadeli planlar hayata geçirilememiştir. Ülkede yaklaşan Başkanlık seçimleri ve yoksulluk sebebiyle politik istikrarsızlık ve güvensizlik zirveye ulaşmıştır. HNP’nin asayişi kontrol altında tutabilmesinin mümkün olmadığı açıkça görülmesine rağmen BMGK, ülkede yaklaşık 1 yıldır görevli olan BKO UNSMIH yerine bu kez sadece 5 ay görev yapacak UNTMIH’i görevlendirmiştir. Ağustos-Kasım 1997 arasında görev yapan bu yeni misyonun, polisin profesyonelleşmesine katkıda bulunarak toplumsal olaylara müdahale ve Başkanlık Sarayı’nın korunması gibi spesifik konularda eğitmesi planlanmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/1997/832, 1997). Ancak sadece 5 aylığına görev alan misyon personelinin uzun soluklu proje ve hedeflere odaklanması ve kendisine yüklenen çok ciddi görevleri yerine getirmesi beklenmemiştir.

Kasım 1997’de bu kez BM’nin bir diğer misyonu MIPONUH, Haiti’de görev almıştır. Uluslararası toplumun çabalarının yeterli derecede koordine edilememesi ve ülkedeki sorunun tam olarak anlaşılabilmesi bu kısa vadeli geçici çözümlere sebep olmuştur. Tüm iyi niyetli çabalara rağmen ülkede istikrarın sağlanması ise görev süresi oldukça sınırlı BKO’lar ile mümkün olamamıştır.

Bu süreçte Başkan Rene Preval, 1998 Ocak itibarıyla 6.726 kişiye ulaşan HNP’nin ülke güvenliğine katkısı için takdirlerini iletmiş, görev alan polis gücünün uluslararası toplumun katkısına ve UNPOL’ün tavsiye ve yardımına bağımlılığının azaldığını belirtmiştir. Ancak gerçek hiç de Başkanın açıkladığı gibi değildir. Zira sadece 5 ay görev verilen UNTMIH, polis sayısını nicelik olarak artırabilmesine karşın polis kapasitesinin geliştirilmesi yönünde hiçbir çalışma yapamamıştır. HNP görevlilerinin insan hakları ihlalleri, delil temin etmedeki başarısızlığı, eskiden olduğu gibi bazı politik gruplara yaklaşması ve uyuşturucu trafiğine karışan polis sayısındaki artış bu döneme ait temel kaygılar arasındadır (UN, BMGK, undocs.org/ S/1998/144, 1998).

Tüm bu kaygılara rağmen HNP’nin 5 yıl içinde katettiği aşama, organizasyon, etkinlik ve güvenilirlik açısından pozitif görülmüştür (UN, BMGK, undocs.org/ S/2000/150, 2000).

Özellikle MIPONUH’un görev süresince HNP, asayişin sağlanmasında önemli ilerleme göstermiş, daha önce hiç olmadığı kadar halk desteği sağlamış ancak tüm çabalara karşın etkili bir polis gücü haline getirilememiştir. İyi bir polis gücünde olması gereken tecrübe, profesyonellik, nitelik ve kaynaklara sahip olamamıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/1999/181, 1999).

Her ne kadar HNP’nin kısa sürede kapasite artırımı ve eğitiminin oransal olarak iyileştiği düşünülse de özellikle gözaltı sırasında orantısız güç kullanımı konusunda ciddi eleştiriler almaya devam etmiştir. Araç, ekipman ve kaynak sıkıntısı sebebiyle başkent dışındaki etkisi ve gücü de oldukça sınırlı kalmıştır. MIPONUH’un HNP hakkındaki olumlu raporlarının aksine suç türlerinde kaygı verici artışlar yaşanmıştır. 1998 Temmuz ayında uluslararası uzmanların Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’na (*United*

Nations Development Programme/UNDP) sunduğu rapor belki de bu tarihe kadar HNP hakkında yapılan en gerçekçi değerlendirme olmuştur. Rapora göre “HNP'nin kurulması ve geliştirilmesi için yapılan işler olağanüstüdür, ancak HNP kurumsal olarak kurulgan durumdadır ve kurumun gelişmesi sağlanamazsa çökmesi muhtemeldir.” (UN, BMGK, undocs.org/ S/1998/796, 1998).

2000 yılının Mart ayında bu dönemin son BKO'su olan MIPONUH'un süresi dolmuş ve yeni sivil bir misyon olan Uluslararası Sivil Destek Misyonu'na (*International Civilian Support Mission in Haiti/MICAH*) görevi devrederek ülkeden ayrılmıştır. Böylece BM'nin 1993-2000 döneminde devam eden ülkedeki etkinliği sona ermiştir. 2004'de BM'nin MINUSTAH BKO ile geri dönüşüne kadar HNP, uluslararası toplumun kontrolünden çıkmış, yaklaşık 4 yıl süren denetimsizlik döneminde elde edilen gelişim ve kazanımlar gerilemiş, HNP ülkedeki politik kamplaşmadan etkilenmiş ve hızla profesyonellikten uzaklaşmıştır. Bu denetimsizlik sonucunda HNP personeli başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere birçok suça ve yolsuzluğa karışmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2000/150, 2000).

Haiti'de istikrarı sağlamak için BMGK tarafından kısa sürelerle görevlendirilen ve 2000'de ülkeden ayrılan ilk grup BKO'larından sonra 30 Nisan 2004 tarih ve 1542 Sayılı BMGK Kararı ile 13 yıl boyunca görev alacak ikinci grup BKO MINUSTAH kurulmuştur. MINUSTAH'ın Yetki Belgesine göre BM polisine, ilk olarak ülkedeki geçici hükümeti destekleyerek güvenliğin sağlanması, demokratik seçimlerin yapılabileceği politik ortamın tesis edilmesi ve HNP'nin kapasitesinin artırılması konusunda yardımcı olma görevi verilmiştir. (UN, BMGK, unscr.com/en/resolutions/154, 2004).

MINUSTAH'ın görev almasına yol açacak 2004 olayları öncesinde ülke genelinde 8.5 milyon olan nüfus için polis sayısı yaklaşık 5.000 kişidir. Sadece temel güvenlik görevlerinin yerine getirilebilmesi için her 800 kişiye 1 polis düşecek şekilde polis sayısının 10.000 olmasının gerektiği hesaplanmıştır. Ancak görüldüğü 2004 olayları başladığında polis hem nitelikli personel hem lojistik hem de mali kaynaklar bakımından oldukça yetersiz durumdadır. Ayrıca polis, gruplara ayrılarak politize olmuş, rüşvet olayları ve görevin kötüye kullanılması sorunları yıllar içinde artmıştır. Karıştığı taciz, tecavüz ve uyuşturucu suçları polisin vatandaş gözündeki imajını da olumsuz etkilemiştir (UN, BMGK, undocs.org/ S/2004/300, 2004). Olaylarla birlikte polis teşkilatı tamamen çkmş, polis sayısı 2500'e gerilemiştir. Çoğu karakol yakılmış, tahrip edilmiş, ekipman, kayıtlar ve arşiv çalınmış ya da yok edilmiştir. Dolayısıyla polis teşkilatının eğitimine başlanması, yeniden yapılanması, donanım ve nitelikli personelin artırılması misyonun öncelikli hedefleri arasında yer almıştır. Polis sayısının 2004 olayları öncesindeki 5.000'e ulaşması için en az 2 yıl, 10.000'e ulaşması için ise en az 4 yıl gerektiği ngrlmştir (UN, BMGK, undocs.org/ S/2004/300, 2004).

MINUSTAH bu şartlar altında göreve başlarken beklenti, ülkede kalıcı istikrar ve güven ortamını sağlayamayan nceki BMBKO'lardan daha etkin tedbirler alması ve bu tedbirlerin kalıcı olması yönünde olmuştur. Bu sebepledir ki BMGK, MINUSTAH'a kendisinden önceki misyonların hiçbirisine verilmeyen personel, bütçe ve yetkileri sağlamıştır. Daha nce BM BKO'da görevlendirilen az sayıdaki uluslararası polisin aksine, yeni misyon için UNPOL sayısı 1.622 olarak belirlenmiştir. Güvenliği sağlamak HNP'nin görevi olmakla birlikte, UNPOL devriye ve toplumsal olaylarda yerel polise destek ve yardımcı olmuş, özellikle de eğitim

programları ile HNP'yi uluslararası standartlara taşıyacak çalışmalara başlamıştır. HNP ile 24 saat esasına göre eşgüdümlü Şekilde görev yapılarak, yerel polisin performansı takip ve rapor edilmeye başlanmıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/RES/1542, 2004). UNPOL görevlileri, HNP'nin Genel Mdrlg'nde, il ve ile birimlerinde karar verme mekanizmalarında yer almaya başlamıştır. HNP sayısı Ağustos 2004 itibariyle 3.567'yi bulmuş, ancak ülkede güvenliği sağlayacak sayının oldukça gerisinde kalmıştır. BKO polisleri ilk defa HNP'nin seçimi ve değerlendirilmesi sürecine katkı vermeye başlamıştır. HNP, eğiticilerin eğitimi faaliyetlerine dhil edilmiş, ayrıca kadına Şiddet konusunda da farkındalık eğitimleri yapılmıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2004/698, 2004).

BKO tarafından yürütülen tüm bu faaliyetler, BM'nin Haiti krizini kesinlikle sonuçlandırmaya niyetli ve kararlı olduğunu göstermiştir.

Ancak BM'nin krizi sonlandırma konusundaki karar ve çabasının önündeki en büyük engel ülkedeki politik belirsizlik olmuştur. Eski Başkan Aristide yandaşlarının başlattığı gösterilerde 2004 Ekim ayında 13 HNP görevlisinin de dahil olduğu 60 kişi ldrlmştir. Bu olaylar göstermektedir ki Haiti krizi uluslararası toplumun düşündüğünden daha karmaşık ve zm bilinen yöntemlerle kolaylıkla sağlanamayacak boyuttadır. Dolayısıyla yeni bir yapılanma ve yeni metotlar kullanılmalıdır. Bu sebeple başkent Port-au-Prince'de koordinasyonu sağlayacak ve hızlı kararlar verecek MINUSTAH/HNP ortak Harekt Merkezi kurulmuş ve ilk kez UNPOL, BM askeri ve HNP ortak operasyonlar yapmaya başlamıştır. Ülkenin içinde bulunduğu Şiddet sarmalı kırılmadan, halkın anayasal kurumlara güven duyması sağlanmadan, istikrar ve güven ortamı oluşturulmadan diğer alanlarda çalışmaya başlanmasının boşa harcanan zaman ve

emek olacağı anlaşılmıştır. Bu sebeple MINUSTAH, kapasite artırımını ve eğitim konularını bir süreliğine askıya alarak HNP'ye sadece operasyon desteği sağlamıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2004/908, 2004).

2005'de MINUSTAH, HNP'yi görev başında izleme, görevle ilgili tavsiyelerde bulunma ve ihtiyaç halinde yardım etme faaliyetlerini yürüteceği programını (*co-location*) tanıtımıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2005/124, 2005). Bu yılın sonunda yapılması planlanan seçimlerle ilgili gerginlik, HNP'nin güvenliği sağlamasının önündeki en büyük engel olmuştur. Sayı ve nicelik olarak istenen seviyede olmayan ve bir kısmı silahlı gruplarla ilişkide bulunan HNP, başkentte hızla yükselen insan kaçırma suçları ile mücadele edememiştir. Örneğin Şubat 2005'de başkentte silahlı grupların cezaevini basıp 493 tutukluyu kaçırması, HNP ve MINUSTAH'ın son yıllarda yaptığı tüm başarılı operasyonları boşa çıkarmış ve uluslararası topluma da Haiti'de istikrarı sağlamanın kolay olmadığını göstermiştir. MINUSTAH, HNP ile birlikte silahlı çetelerin merkezi olan Cite Soleil bölgesinde silahlı gruplara yönelik operasyon ve uygulamaları artırmış, 4 BM askerinin öldüğü operasyonlarda HNP listesinde bulunan 9 çete lideri ldrlmştir. Takip eden 1 yılda 45 HNP öldürülmüş, polise karşı Şiddetin artması HNP'nin de aynı Şekilde karşılık vermesine sebep olmuş, seçimlerle ilgili gösterilerde HNP en az 5 vatandaşı ldrmştir (UN, BMGK, undocs.org/S/2005/313, 2005). Ülkedeki Şiddet sarmalını göstermesi açısından bu sayılar önemlidir. Zira HNP ilk kurulduğu yıllarda polis olmak için başvuranların sayısı, polise karşı Şiddet olaylarının artmasıyla düşmeye başlamıştır.

Mart 2005'de "Haiti Ulusal Polis Stratejik Gelişim Planı 2004-2008 (*Haiti National Police Strategic Development Plan 2004-2008*)" kabul edilmiş olup bu

plan HNP için dönüm noktalarından birisidir. Zira tarihinde ilk defa HNP'nin organizasyon yapısı tanımlanmış ve rütbelere için eğitim ve deneyim kıstasları belirlenmiştir. Buna bağlı olarak "co-location programı" hayata geçirilmiş 415 UNPOL, HNP'yi görev başında takip etmeye başlamıştır. Ayrıca HNP adaylarının seçim ve eğitilmesi sürecinde UNPOL katkısının artırılması planlanmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2005/313, 2005). HNP ve MINUSTAH'ın tüm çabalarına karşın başkentte insan kaçırma ve adi suçlarda artış trendi devam etmiştir. MINUSTAH'ın Cite Soleil'de faaliyetleri artarken yürüttüğü operasyonlar sonucunda tanınmış çete liderinin yanı sıra birçok sivil de hayatını kaybetmiştir. Bu dönemde mezun olanlarla birlikte HNP'ye 1.546 görevli daha katılmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2005/313, 2005).

2006'ya gelindiğinde HNP'nin haber alma ve bilgi toplama konusundaki eksikliğini gidermeye yönelik çalışmalara başlanmıştır. Zira silahlı organize grupları Haiti özelinde bilinen polisiye önlemlerle etkisiz hale getirmenin neredeyse imkânsız olduğu görülmüştür. Bu sebeple MINUSTAH eski BKO misyonlarından farklı olarak BM tarihinde ilk kez haber alma faaliyetleri için yeni bir yapı oluşturmuştur (Walter, 2009: 805-835). Bu yeni yapı ile silahlı gruplar ve faaliyetleri ile ilgili istihbarat toplanmaya ve elde edile bilgilerin operasyonel anlamda kullanılmasına başlanmıştır.

Bu dönemde "co-location" programının uygulanmasının yaygınlaştırılması ile HNP faaliyetleri, ülke genelinde bulunan 50'ye yakın karakoldan 22'sinde UNPOL tarafından kontrol edilmeye başlanmıştır. İlk defa fiilen kaç HNP'nin çalıştığı ile ilgili çalışma başlatılmış, 4.492 HNP ve silah numaraları kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan polislere 1 yıllık sertifika verilerek, her yıl performansa göre sertifika süresi uzatılma uygulaması

başlatılmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2006/60, 2006). Bu faaliyet HNP tarihinde önemli bir dönem noktası olmuştur. Zira aslında Ocak 2006 tarihine kadar ülkede kaç HNP'nin görevli olduğu bilgisine Haiti hükümeti bile sahip olamamıştır. Aybaşlarında HNP olarak görev aldığı söylenen kişiler maaş almak için ilgili birimlere müracaat etmiş, HNP merkezinde ise özellikle başkent dışında kimin hangi karakolda görev yaptığını gösterir sağlıklı veriler tutulamamıştır. MINUSTAH işte bu şartlar altında HNP'nin kapasite artırımını sağlamaya çalışmış ve gerekli eğitimleri planlamıştır.

MINUSTAH'ın görev aldığı 2004'den 2006 sonuna kadar geçen sürede ülkede güvenlik görece olarak iyileşmeye başlamıştır. Ancak insan kaçırma olaylarının önüne geçilememesi, silahlı çeteler arasındaki çatışmaların sonlandırılmaması, uyuşturucu kaçakçılığının kontrol edilememesi, 2004'de yaşanan krize sebep olan faktörlerin ortadan kalkmadığını ve HNP'nin güvenliği sağlamak için hala çok yetersiz olduğunu göstermiştir. Ancak tüm olumsuzluklara rağmen kayıt altına alınan polis sayısı 5.783'e, "co-location" yapılan karakol sayısı ise 28'e ulaşmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2006/592, 2006).

2006 sonuna gelindiğinde, silahlı çetelerin MINUSTAH'IN faaliyetlerinden duyduğu rahatsızlık açıkça görülmeye başlamıştır. HNP ve MINUSTAH'a karşı şiddet olayları artmış, silahlı çeteler HNP karakollarına saldırmaya başlamış, devam eden olaylarda 6 sivil hayatını kaybetmiş, en az 80 kişi yaralanmıştır. HNP, karakollara yapılan silahlı baskınlara karşılık olarak silahlı grupların kalesi sayılan Cite Soleil Bölgesi'ne UNPOL desteği olmadan 3 yıldan sonra ilk defa kendi başına girebilmiştir. Ancak birkaç gün sonra, bölgede polisle işbirliği yaptığı iddiasıyla öldürülen şahısların cesetleri bulunmuştur. Bu durum bölgede yaşayan

insanların hala silahlı çetelerin baskısı ve tehdidi altında olduğunu gösteren önemli bir gelişme olmuştur. Kasım ayında görevden dönen 2 MINUSTAH askeri ve 7 HNP öldürülmüş, devam eden şiddet MINUSTAH’ın asker ve polis sayısını artırmasını da beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda ülkede görevlendirilen UNPOL sayısı 1951’i bulmuş, kayıt altına alınan HNP sayısı ise 8070’e ulaşmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2006/1003, 2006). HNP Reform Planı güncellenmiş ve polis sayısının senede 1.500 artarak 2011 sonuna kadar 14.000 olması ngrlmştir (UN, BMGK, undocs.org/ S/2006/1003, 2006).

2007 başında HNP ve MINUSTAH ortak operasyonlarında 850 çete üyesinin yakalanması güvenlik glerinin operasyonel kapasitesinin arttığını ve ülkede asayiş konusunda nispi bir iyileşme olduğunu göstermiştir. Ancak MINUSTAH tarafından yapılan değerlendirmeye göre ülkede kalıcı istikrarın sağlanabilmesinin önünde 3 temel engel bulunmaktadır: Birinci ve en önemlisi sosyo-ekonomik bölünmüşlük ve yüksek işsizlik oranı, ikincisi yeniden ortaya çıkan ve ülke geneline yayılan silahlı şiddet olayları ve sonucusu ise ülke tarihinin en kronik problemlerinden olan silah ve uyuşturucu kaçakçılığı olmuştur (UN, BMGK, undocs.org/ S/2007/503, 2007).

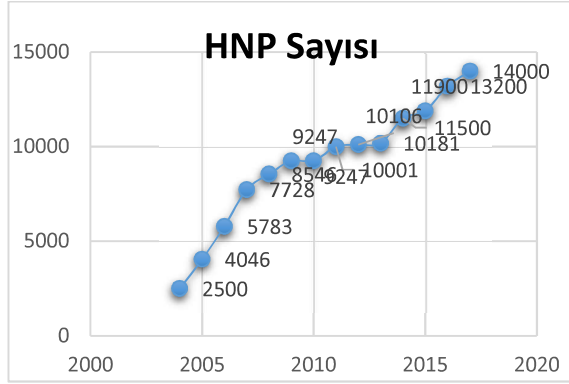
2008’e gelindiğinde güvenlik durumunda iyileşmeler görülmekle birlikte daha önceleri ülke gündeminde olmayan insan kaçırma suçlarında ciddi artış gözlenmiştir. Elbette bu durum açıkça ülkede ekonomik seviyenin gerilemesinin bir sonucu olup, hayat pahalılığı sebebiyle hükümet karşıtı gösteriler de başlamıştır. Ülkede istikrarın sağlanmasının önünde en büyük engellerden birisi olarak görülen ve HNP’nin ilk çekirdek yapısını oluşturan eski ordu mensuplarının yeniden topluma entegrasyonu konusunda bu dönemde ciddi kazanımlar sağlanmıştır.

Zira eski askerlerin silahlarını bırakarak politik grupların yanında yer alması, ülkedeki çatışmaların en önemli sebepleri arasında yer almıştır UN, BMGK, undocs.org/ S/200/202, 2008).

Uzun dönem Başbakan atanamaması yüzünden başlayan siyasi kriz temel gıda ürünlerindeki hızlı yükselişten kaynaklanan ekonomik kriz ile birleşince ülke, yeni bir protesto gösterileri dizisine şahitlik etmiştir. 2008 Nisan ayında barışçıl olarak başlayan gösteriler, başkentte hükümet karşıtı şiddet olaylarına dnrmş, l sayısının tam olarak tespit edilemediği olaylar sonunda halk, Başkanlık sarayına girmeye çalışmış, HNP ve MINUSTAH’ın ortak çabasıyla olaylar güçlükle kontrol altına alınmıştır. Bu kriz ortamında insan kaçırma suçlarında ciddi oranda artış gözlenmiş, bu fiili durum insan kaçırma olaylarının yükseliş trendi HNP bünyesinde kurulan ‘‘İnsan Kaçırma Suçları Birimine’’ verilen destekle aşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca INTERPOL’den de bu suçların soruşturulması konusunda teknik destek alınmış, şüpheliler yakalanmaya çalışılmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2009/439, 2009).

Ülkede istikrar ve güven ortamı az da olsa sağlanmaya başlamışken 2008’de meydana gelen 4 büyük fırtına sonrası 1.000’e yakın vatandaşın canını kaybetmesi, milyonlarca dolarlık ürünün yok olması ve yüzbinlerce insanın sokakta kalması ülkeyi yeni bir istikrarsızlık sarmalına sürüklemiştir. Nisan ayında temel mallardaki fiyat artışları sebebiyle gösteriler başlamış ve hükümetin güvenoyu alamaması neticesinde yeni bir politik kriz ortaya çıkmıştır (Pace ve Luzincort, 2018). 2008’de neredeyse ayda ortalama 30 sayısına ulaşan insan kaçırma suçları 2009’un başlarından itibaren ayda 7’ye kadar gerilemiş, bu sayı HNP’nin başarılı operasyonları ile MINUSTAH asker ve polisinin devriye sayısını artırmasına bağlanmıştır. HNP sayısının 9.247’ye ulaşması da elbette ki polisin görünürlüğü ve etkinliğini artırarak suçlular üzerinde

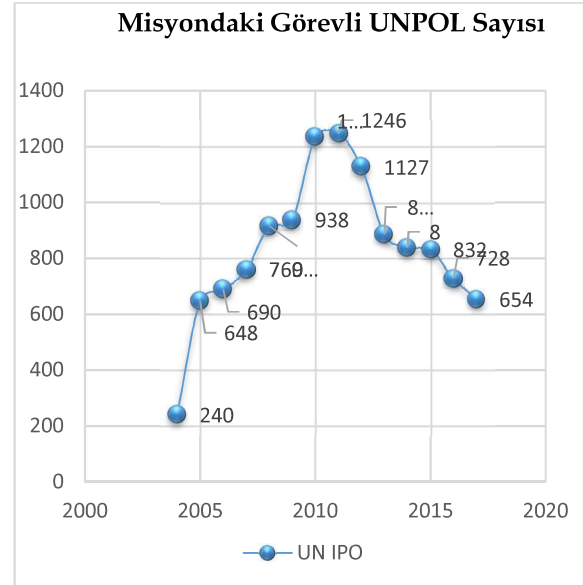
çaydırıcı olmuştur. Ancak ekonomik zorluklar, kasırgaların sebep olduğu kayıplar ve devam eden seçim programı yüzünden ÷lke yeni bir şiddet dalgasına sürüklenmiştir (UN, BMGK, undocs.org/S/2009/129, 2009).

şekil 1. 2004-2017 HNP Sayısının Değişimi

2009 HNP için farklı açıdan bir dönüm noktası olmuş, zira kendi içinde disiplin ve denetim mekanizması çalıştırılmaya başlanmıştır. Mart 2009 itibariyle 5.378 soruşturma dosyası açılmış, 1009 dosya karar için Disiplin Kurulu'na gönderilmiştir. Söz konusu soruşturmalar HNP'nin profesyonelleşme ve hesap verebilirlik anlayışını geliştirmeye başladığına işaret etmiştir. HNP'nin yıllar içinde gösterdiği gelişme göz ardı edilmemekle birlikte, henüz uluslararası toplumun yardımı olmadan güvenliği sağlama kapasitesinin olmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple MINUSTAH, Ağustos 2009 itibariyle 9.715 sayısına ulaşan HNP'ye yaklaşan seçimler öncesi HNP'nin bu konudaki kapasitesini artırmak amacıyla toplumsal olay eğitimleri vermeye başlamıştır. Zira Nisan 2008'de yaşanan gelişmeler, toplumsal olaylar ve gösterilerle ilgili HNP'nin daha çok hazırlık yapmasının zorunlu olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2009/439, 2009).

Ocak 2010'da meydana gelen yıkıcı deprem, resmi rakamlara göre 222.750 kişinin hayatını kaybetmesine ve 1.5 milyon insanın evsiz kalmasına sebep olmuştur. Bu nedenle 2010 Şubat ayında yapılması planlanan seçimler ertelenmek zorunda kalmış, ÷lke bir kez daha hem siyasi hem de ekonomik olarak belirsizlik ortamına sürüklenmiştir. Zaten kapasite olarak sınırlı olan HNP 77 kayıp vermiş, çoğu karakol ve hizmet binası yıkılmıştır. ÷lkede deprem öncesi güvenliği tehdit eden faktörlere, deprem sonrası evlerini kaybedip kamplara sığınan 1 milyondan fazla kişinin güvenliğinin sağlanması da eklenmiştir. Kamplarda taciz ve tecavüz olayları başlamış, HNP'nin çok zor şartlar altında yakaladığı çete liderlerinin de aralarında bulunduğu 5.409 tutuklu cezaevinden firar etmiştir. Bu olağanüstü şartlarda güvenliği sağlamak için HNP ve UNPOL 24 saat devriye görevine başlamış, 2 büyük deprem kampında görev almıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2010/200, 2010).

şekil 2. 2004-2017 UNPOL Sayısının Değişimi

2010 Depremi ÷lkede yaşanan güven ve istikrarsızlık ortamına yeni problemler eklemiş, başta deprem sonrası oluşturulan kamplarda olmak üzere ÷lke genelinde suç türlerinin hemen hepsinde artış

görülmüştür. 2010 sonu itibariyle kurulan deprem kampı sayısı yaklaşık 1.300 olup HNP'nin mevcut personel sayısı ile kamplarda suçları denetleme ve önleme şansı bulunmamıştır. Bu açığı kapatmak için MINUSTAH, UNPOL sayısını 1351'e, Çevik Kuvvet sayısını (*Formed Police Unit/FPU*) 2.940'a yükseltmiştir. HNP tüm olumsuz koşullara rağmen depremde cezaevinden kaçan 5.409 kişiden 629'unu yakalamayı başarmıştır. Deprem sonrası HNP'nin en fazla karşılaştığı sorun deprem kamplarında kalan, eşlerini ve babalarını kaybeden, toplumdaki diğer gruplara göre daha çok suça maruz kalan savunmasız durumdaki kadın ve çocuklar olmuştur. Zira kamplarda taciz ve tecavüz olaylarını kontrol altına almak mümkün olamamış, suçun mağdurları güvenlik güçlerine ulaşma ve şikâyetçi olma imkânını bulamamıştır. Durumun kontrol altına alınabilmesini temin amacıyla UNPOL, özellikle kamplarda yaşanan taciz ve tecavüz suçları ile mücadele amacıyla HNP'ye eğitim vermiştir (UN, BMGK, undocs.org/S/2010/246, 2010).

2011'de başarılı bir şekilde yapılan Başkanlık seçimleri sonucunda ülkede siyasi gerginlik ve politik gösteriler sona ermiştir. 2010 depreminin de etkisiyle halkın hayatını devam ettirecek faaliyetlerle ilgilendiği, siyasetten ve politik taraf olmaktan çekindiği bir döneme girdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak deprem sonrası diğer tüm suç türlerinde artış trendi de devam etmiştir. Burada üzerinde durulması gereken önemli husus, HNP'nin daha fazla devriye yapması, halkla iç içe olması ve bunun sonucunda polise intikal eden suç ihbarının artmış olabileceğidir. Zira HNP sayısı 2011 itibariyle 10,000'e ulaşmıştır. Kamplarda sıklıkla yaşanan tecavüz olaylarını takip için HNP, veri bankası oluşturmuş ve 3 yıllık bir plan geliştirmiştir (UN, BMGK, undocs.org/S/2011/540, 2011). Bu olumlu gelişmeler üzerine MINUSTAH ilk defa ülkeden

ayrılmayı ve personel sayısını azaltmayı planlamaya başlamıştır. Bu planlama HNP'nin ülkede güvenliği tek başına sağlayabileceği varsayımına dayanmıştır.

2012 HNP'nin daha çok devriye yapabildiği, kamplarda daha görünür olduğu ve kapasitesini artırdığı bir dönem olmuştur. HNP'nin reformu ve güçlendirilmesi için yeni bir yol haritası anlamına gelecek Haiti Ulusal Polis Kalkınma Planı 2012-2016 (*HNP Development Plan 2012-2016*) hazırlanmıştır. Plan kapsamında HNP sayısı 10.106'ya ulaşmış, 138 polis disiplinsizlik sebebiyle görevden uzaklaştırılmış, her yıl 1200 yeni HNP alınarak 2016 sonu itibariyle HNP sayısı 15.000 olacak şekilde revize edilmiştir. HNP, en fazla suç işlenen 7 yüksek riskli kampta 24 saat görev yapmaya başlamıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2012/128, 2012). Bu süreçte eski askerlerin ordunun tekrar kurulması için yaptığı gösteriler, silahlı grupların işlediği cinayet, insan kaçırmaya ve soygunlar güvenliği ve istikrarı bozucu faktörler olmaya devam etmiştir (UN, BMGK, undocs.org/S/2012/678, 2012).

2013'de hayat pahalılığı, yiyecek kıtlığı ve temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla yapılan toplumsal gösteri sayısı 3 kat artmıştır. Her ne kadar HNP 55 insan kaçırmaya şüphelisini ve en az 58 uyuşturucu kaçaķçısını yakalamış olsa da hala tek başına ülkede güvenliği sağlayacak kapasiteye bu dönemde ulaşmamıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2013/139, 2013). 2013 ikinci yarısında suçlarda azalma görülmeye başlamış ve HNP insan kaçırmayla ilgili 42 kişiyi daha yakalayarak suçla mücadeledeki başarısını perçinlemiştir. Bu gelişmeler MINUSTAH'ın BM polis sayısını azaltma yönündeki çalışmalarını hızlandırmıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2013/493, 2013).

2014 yerel seçimlerin yapılamaması yüzünden artan gösterilerle başlamış, ancak kayıt altına alınan

suçlardaki düşüş trendi devam etmiştir. Örneğin cinayet suçlarındaki 5 yıllık artış trendi tersine dönmüştür. Suçların azalmasında 2010 depreminden beri kamplarda kalanların sayısının %10'lara gerilemesi de etkili olmuştur. Kadına karşı şiddet ve tecavüz suçları ile ilgili 283 HNP'ye 5 günlük özel eğitim verilmiştir (UN, BMGK, undocs.org/S/2014/162, 2014). MINUSTAH'ın kapatılması ya da başka bir isimle politik misyon olarak görev yapması konusunda BMGK'ye de tavsiyede bulunulmuştur. Bu gelişmeler, MINUSTAH'ın yakın gelecekte HNP'nin ülkede güvenliği sağlayabileceği konusunda ilk kez olumlu düşünmeye başladığını göstermektedir. 2014 ikinci yarısında ise cinayet suçlarında artış trendi başlamıştır. Her ne kadar toplumsal olaylara müdahalede MINUSTAH desteği alınmış olsa da HNP'nin gösterilerde sergilediği performansta gelişme izlenmiştir. UNPOL bu kapsamda polis karakollarında HNP'ye işbaşı eğitim ve desteğe devam etmiştir. HNP suçla mücadele ve toplumsal olaylara müdahalede başarı gösterse de polisin hala 2/3'ü başkentte görevli olup ülkenin geri kalanında bu rakam oldukça düşük kalmıştır. 2014 sonunda 1.000 kişiye düşen polis sayısı 1,15 olup, planlanan 2,22 seviyesinin çok altında kalmıştır. 2011'den 2014'e kadar UNPOL sayısı %42 düşmüş ve HNP sayısı %18,7 artmıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2014/617, 2014).

2015'de yapılan Başkanlık seçimleri yaklaşırken ülkede tarih boyunca süregelen politik çatışma ve belirsizliklerin sebep olduğu gerginlik bir kez daha ortaya çıkmıştır. Seçimler sebebiyle toplumsal olay sayısında önemli artış yaşanmış, ancak önceki seçim dönemlerine göre bu gösterilerde daha az şiddet olayı gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin seçim döneminde MINUSTAH asker ve polisinin HNP'ye verdiği operasyon desteği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 2015 aynı zamanda 2012-2016 HNP

Kalkınma Planının uygulanmasında elde edilen kazanımların sorgulandığı bir yıl olmuştur. Planın uygulama döneminin sona ermesine 16 aylık süre kalmışken, tamamlanması öngörülen 70 aktiviteden sadece 8 tanesi tamamlanabilmiştir. Bunlar:

- HNP araç bakım ve mekanik atölyesinin güçlendirilmesi,
- Croix-des-buket Hapishanesi'nin inşa edilip donatılması,
- Ulusal düzeyde ilk yardım eğitimlerinin verilmesi,
- HNP Genel Müdürlüğü'nde Kriz İzleme ve Değerlendirme Ofisi kurulması,
- Delmas 2 Karakolu'nun inşa edilip donatılması,
- HNP personel seçim kriterlerinin belirlenmesi ve seçim ofisi kurulması,
- 6 HNP karakolunun geliştirilmesi için UNPOL destekli ekipler kurulması,
- İnsan Kaçırma Suçu ile Mücadele Birimi'nin güçlendirilmesi.

Görüldüğü gibi tamamlanan 8 projeden 7'si kapasite artırımı, eğitim ve kurumsal yapının iyileştirilmesi değil HNP'nin fiziksel ortamının ve ekipmanlarının iyileştirilmesi şeklinde gelişmiştir. Sadece 1 proje doğrudan HNP'nin ihtiyaç duyulan bir alanda kapasitesinin geliştirilmesi ile ilgilidir. Bunun dışında 2012-2016 HNP Kalkınma Planı'nda yer alan projelerin 40 tanesi bitmeye yakın seviyeye gelmiş, geri kalan 22 tanesi ise henüz başlangıç aşamasında kalmıştır (UN, BMGK, undocs.org/S/2015/667, 2015).

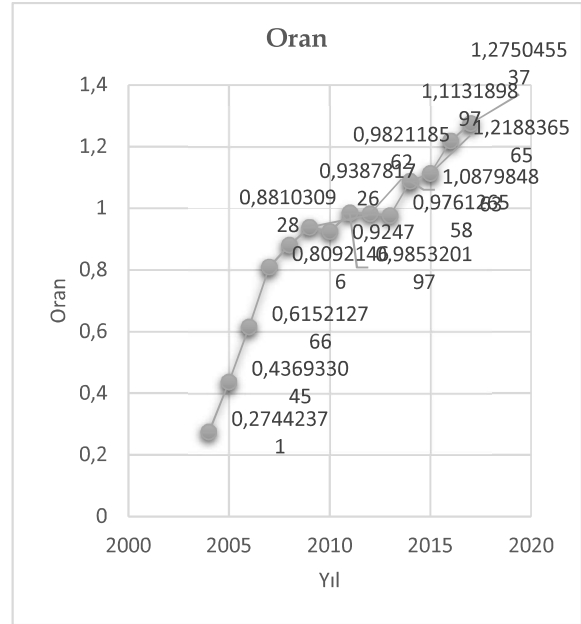
Görüldüğü üzere HNP Kalkınma Planı, belirlenen ölçüde uygulanamamıştır. Buna rağmen 2015'de yeni Başkanın seçilmesiyle yumuşayan politik ortam

sebebiyle MINUSTAH'ın ülkeden gönderilmesi gerekliliği konusu gündeme gelmiştir. MINUSTAH'ın ülkeden çekilip güvenliği tamamen yerel polise bırakmasının planlandığı bu dönemde HNP'nin genel durumuna bakıldığında:

- HNP'nin toplam gücü 11.900 polise kmış ve 20 yıl önce kurulan Polis Okulu her dönemde 1.500 personel yetiştirmek kapasiteye ulaşmıştır.
- Önceden 2/3' başkent Port au Prince'de görev yapan HNP'nin 2015 itibariyle %40'ı başkent dışında konuşlandırılmıştır. Bu durum güvenlik ve istikrarın ülke genelinde sağlanabilmesi açısından önemli bir gelişme olmuştur. Zira daha önceden HNP'nin çok büyük bir bölümü başkentte görev almakta ülkenin geri kalanında herhangi bir güvenlik gücü ve dolayısıyla suç önlenmesi ile ilgili tedbirler söz konusu olmamıştır.
- HNP lojistik, araç, silah, cephane ve iletişim yönetimi konularında eğitim almıştır.
- Toplumsal olaylara müdahale konusunda 640 personel özel eğitim almıştır.
- Toplam HNP gücünün 7.418'i güvenlik soruşturmasından geirilmıştir.
- HNP, polisler hakkındaki şikyetleri daha etkin şekilde denetlemiş, 2015' 33 polis insan hakları ihlalleri sebebiyle işten atılmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2015/667, 2015).

2016 yılı da Başkanlık seçimlerinin politik atmosferinde başlamıştır. Bu dönemde 600 üzerinde toplumsal olay meydana gelmiş, HNP'nin toplumsal olaylarda orantısız şiddet uyguladığı ve insan hakları ihlalleri yaptığı gözlenmiştir. Ancak 2016 33 HNP'nin öldürülmesi ile HNP tarihinde en dramatik yıl olarak

tarihe geçmiş, bu sayı 2006 yılından bu yana görülen en fazla kayıp olmuştur (UN, BMGK, undocs.org/ S/2017/223, 2017). HNP'nin 20 yıl içindeki kazanımlarının daha da ileriye taşınabilmesi amacıyla 2017-2021 Planı hazırlıkları başlamıştır. Bu plana göre uluslararası toplum kapasite artırımını, ileri ve özel eğitimler (olay yeri inceleme, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, cinsel saldırı suçları, istihbarat toplama, toplumsal olaylara müdahale vb.) ve toplum destekli polis yaklaşımı konusuna odaklanacaktır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2016/225, 2016).

şekil 3. 2004-2017 HNP/Nüfus Oranı (Bindelik oranda)

şekil 3'de görüldüğü gibi HNP sayısı 2017 yılı şubat ayında 14.000 olmuş ve polis-vatandaş oranı binde 1,3'e taşımıştır. Uluslararası oranın binde 2,2 olduğu düşünüldüğünde MINUSTAH'ın 13 yıllık kapasite artırımını çabaları sonucunda HNP'nin hala güvenliği tek başına sağlaması için gerekli sayısının yarısına ulaşabildiği anlaşılmaktadır. Ancak 2004'de polis-vatandaş oranının 0,27, 2012'de 0,98 olduğu göz önüne alındığında HNP'nin 13 yıl içindeki kapasite

artırım hızının %500'den daha fazla olduğu görülmektedir. Sayısal olarak ciddi oranda iyileştirme sağlanmış olmasına karşın HNP hala ülkedeki 570 yerleşim biriminin sadece 261'inde örgütlenme sağlayabilmiştir. Bu durum ülkenin yarısından fazlasında polisin ulaşılabilir olmadığına, suç ve suçluya müdahale edemediğine ve suçların istatistiklere geçmediğine işaret etmektedir (UN, BMGK, undocs.org/ S/2016/753, 2016).

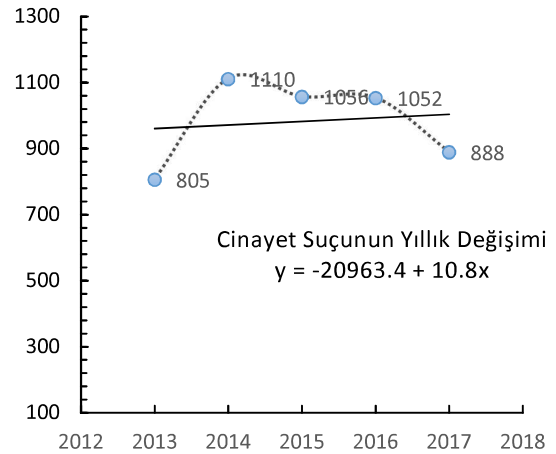
2017 yılı Şubat ayında Başkan Jovenel Moise'in seçimi ile iş başına gelmesi ile birlikte ülkede politik belirsizlik ortadan kalkmıştır. HNP 14.000'e ulaşan sayısı ile sorunsuz bir seçim ortamının sağlanması, kamu düzenini sağlanması ve suçun önlenmesi konusunda iyi bir performans sergilemiştir (UN, BMGK, undocs.org/ S/2017/22735, 2017). Ancak 2004'den bu yana sağladığı önemli ilerlemeye rağmen HNP ülkede güvenlikten sorumlu tek kurum olarak, uluslararası polisin desteği olmadan kalıcı istikrarı tehdit eden faktörlerle etkin şekilde mücadele edecek kapasiteyi inşa etmek zorunda kalmıştır.

Bu sebeple MINUSTAH sonrası kurulacak yeni Misyon (MINIJUSTH) iki sene içerisinde sadece teknik becerisi olan 295 UNPOL ile polis kapasitesinin güçlendirilmesi konusunda çalışmaya devam etmiş ve 2017-2021 HNP Stratejik Kalkınma Planını (*HNP Strategic Development Plan*) hazırlanmıştır. MINUSTAH BKO kapanırken HNP 15,000 sayısına ulaşmış, 570 yerleşim biriminden 262'sinde teşkilatlanmayı başarmıştır (UN, BMGK, undocs.org/ S/2017/604, 2017).

Haiti Suç İstatistikleri ve HNP Sayısı ile İlişkisi

1995'de BM gözetiminde kurulan HNP'nin 2017'ye geldiğinde suç ve suçlularla mücadelesi ile kapasite artırımının suç üzerindeki etkisinin anlaşılabilmesi için suç istatistiklerinin incelenmesi faydalı olacaktır. Yukarıda bahsedildiği gibi Haiti genelinde polisin

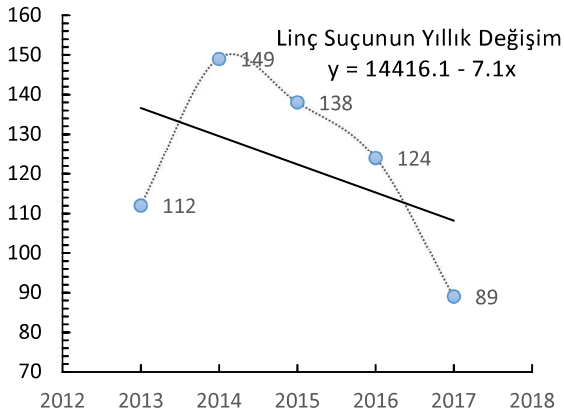
sayıca yetersiz, eğitimsiz ve donanımsız olması, sağlıklı veri toplama imkânının bulunmaması, polisin ülke genelinde dağılımının yetersiz olması, vatandaşın polise güven duymaması vb. sebeplerle suç sayılarının tam olarak istatistiklere yansımadağı bilinmektedir. Buna karşın Misyonun son 5 yılında tutulan suç istatistiklerinin geçmiş dönemlere oranla daha sağlıklı olacağı değerlendirilerek son 5 yılın verileri baz alınmıştır. Şekil 4-5-6-7 ve 8'de yer alan sayılar ve en fazla işlenen 5 adet suç türü, 2013-2017 yılları arasında MINUSTAH ve son kurulan MINIJUSTH misyonlarından BMGK'ya gönderilen Yarıyıl Raporları (*Bi-annual Reports*) üzerinden incelenerek tarafımızca oluşturulmuştur (MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2013/December 2017, 2013-2017).

Şekil 4. 2013-2017 Dönemi'nde Haiti'de İşlenen Cinayet Suçunun Yıllık Değişimi.

Haiti genelinde işlenen cinayet suçun 5 yıllık değişimi analiz edildiğinde %13 yani düşük pozitif bir korelasyon (ilişki) olduğu görülmüştür. Bir başka ifadeyle 5 yıl içinde toplamda cinayet suç oranının %13 arttığı görülürken cinayet suçunun anlamlı oranda değişmediği anlaşılmaktadır. Polis sayısının yıllar içinde arttığı ve son 5 yıl içindeki artış oranının %22 olduğu göz önüne alındığında polis sayısındaki

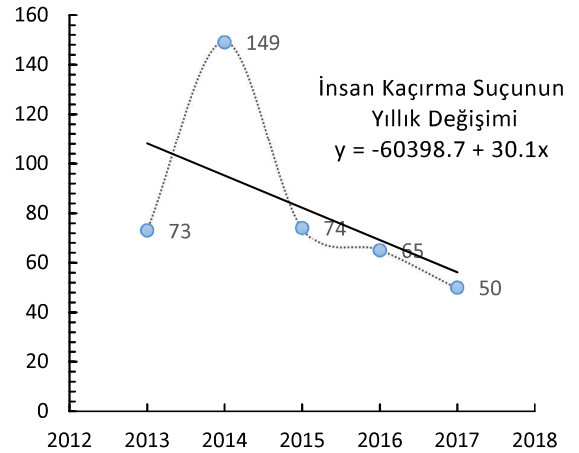
artışın cinayet suçunun azaltılmasında etkisinin sınırlı olduğu tespit edilmektedir. Normal şartlarda polis sayısı artarken cinayet suçunun da aynı oranda olmasa bile azalması beklenmektedir. Haiti genelinde işlenen cinayet suçu en düşük 2013 en yüksek ise 2014’de görülmüştür. 2015 ve 2016 yıllarında aynı seviyede devam ederek 2017’de düşmeye başlamıştır. 2010’da Haiti’de meydana gelen yıkıcı deprem sonrası insanların dayanışma göstererek hayatta kalma mücadelesine odaklandığı ve bu dönemde cinayet suçlarının azaldığı değerlendirilmektedir. 2014’den itibaren ise seçimlerle ilgili başlayan politik belirsizlik ve kargaşa ortamında cinayet suçlarının artmaya başladığı ve 2015 ile 2016 yıllarında aynı oranda işlenmeye devam ettiği, Başkanlık seçimlerinin başarıyla sonuçlanması ve polisin adi suçlarla etkin şekilde mücadeleye başlaması ile birlikte 2017 itibariyle düşüşe geçtiği görülmektedir.

Şekil 5. 2013-2017 Dönemi’nde Haiti’de İşlenen Linç Suçunun Yıllık Değişimi.

Haiti genelinde işlenen linç suçunun yıllık değişimi analiz edildiğinde %48 oranında orta negatif bir korelasyon (ilişki) olduğu görülmüştür. Yani 5 yıl içinde linç suçunun anlamlı oranda düştüğü tespit edilmiştir. Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında bu sayıdaki artışın linç

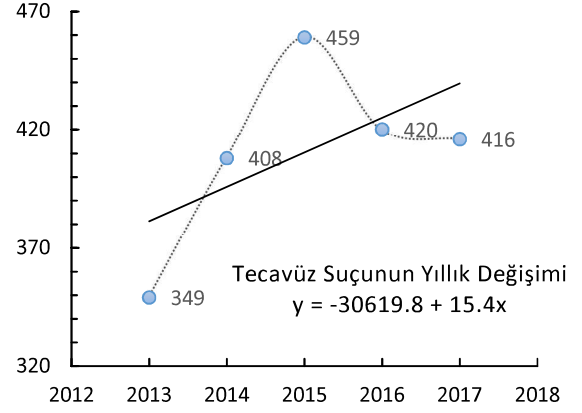
suçunun azaltılmasında anlamlı düzeyde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu suç türünün toplumsal olaylar esnasında görüldüğü, politik çatışmaların engellendiği dönemlerde düşüşe geçmesinin normal olduğu ve artan polis sayısı ile doğrudan ilişkisinin olmayabileceği de değerlendirilmelidir. Haiti genelinde işlenen linç suçu en düşük 2017’de görülürken en yüksek 2014’de görülmüştür. Yukarıda bahsedildiği gibi linç olayları çoğunlukla politik gösteriler ve toplumsal olaylarda işlenen bir suç olarak ortaya çıkmıştır. 2014’de yapılması planlanan seçimlerin bir türlü yapılamayarak sürekli ertelenmesi sebebiyle toplumsal gösterilerin sayısı ve şiddeti artmış, buna bağlı olarak linç olaylarında da artış gözlenmiştir. 2015 yılı Şubat ayında Başkanlık seçiminin başarıyla sonuçlanması üzerine ülkedeki politik gerginlik azalmaya başlamış ve 2017 itibariyle en düşük seviyeye gerilemiştir.

Şekil 6. 2013-2017 Dönemi’nde Haiti’de İşlenen İnsan Kaçırma Suçunun Yıllık Değişimi.

Haiti genelinde işlenen insan kaçırma suçunun yıllık değişimi analiz edildiğinde %53 oranında orta negatif bir korelasyon (ilişki) olduğu görülmüştür. Bir başka ifadeyle 5 yıl içinde insan kaçırma suçunun anlamlı oranda düştüğü anlaşılmaktadır. Polis sayısının yıllar

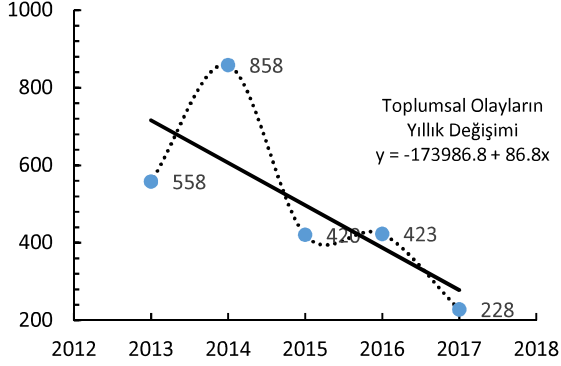
içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında polis sayısındaki artışın insan kaçırma suçunun azaltılmasında anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Zira insan kaçırma suçu Haiti tarihinde sıklıkla görülen bir suç türü olmamış, 1996'da ilk kez ülke gündemine giren bu suç türü hızla yayılmıştır. Özellikle deprem ve ekonomik kriz dönemlerinde gıda fiyatlarının fahiş şekilde dalgalandığı zamanlarda zirve yapmış, kolay yoldan varlıklı insanların kaçırılıp karşılığında maddi kazanç sağlanması şeklinde devam etmiştir. 2008'de ülkeyi vuran 4 farklı ve büyük çaptaki fırtına sonrası gıda fiyatlarının artması, hükümetin açlıkla mücadele edememesi sebebiyle sıklıkla görülmüştür. 2010'daki büyük deprem sonrası ise özellikle başkentte insan kaçırma suçlarının artması sürpriz olmamıştır. 2013 sonrası döneme bakıldığında ise en yüksek sayıya 2014'de ulaşılmış 2015'de sert bir düşüş görülerek aynı eğilim 2017'de MINUSTAH kapanana kadar devam etmiştir. Bir önceki paragrafta da yer aldığı gibi 2014'de yapılması planlanan seçimlerin bir türlü yapılamaması ve sürekli ertelenmesi sebebiyle ülkede ortaya çıkan yoksulluk ve ekonomik kriz sebebiyle insanlar geçim sıkıntısı yaşamaya başlamış, politik belirsizlik ve güvensizlik ortamında fırsat bulan silahlı çeteler insan kaçırmakla maddi menfaat temin etmeye başlamıştır. 2015 yılı Şubat ayında Başkanlık seçiminin başarıyla sonuçlanması üzerine polis tüm enerjisini UNPOL desteği ile adi suçlarla mücadeleye vermiş, polisin görünürlüğünün artması ile 2015 ve sonrasında bu suç türü ile mücadelede ciddi oranda yol alınmıştır.

Şekil 7. 2013-2017 Dönemi'nde Haiti'de İşlenen Tecavüz Suçunun Yıllık Değişimi.

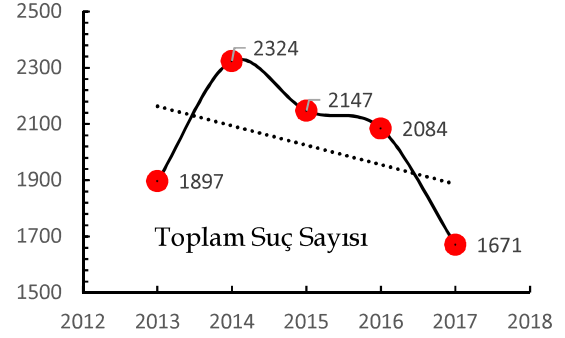
Haiti genelinde işlenen tecavüz suçun yıllık değişimi analiz edildiğinde %58'lik pozitif bir korelasyon (ilişki) olduğu görülmüştür. Bir başka ifadeyle 5 yıl içinde tecavüz suçunun anlamlı oranda arttığı anlaşılmaktadır. Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği göz önüne alındığında polis sayısındaki artışın tecavüz suçunun azaltılmasında etkisinin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Haiti tarihinde tecavüz olayları sıklıkla görülen ve çok önemsenmeyen bir suç türü olarak görülmüş, hatta kimi bölgelerde kültürün bir parçası olarak suç olarak değerlendirilmemiştir. İlginç bir biçimde 2004'de MINUSTAH kurulduğunda HNP'nin bile tecavüz olaylarına karıştığı tespit edilmiştir. 2010'daki deprem sonrası çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan yaklaşık 1 milyon insanın deprem kamplarında konaklamaya mecbur kalması sebebiyle tecavüz olaylarında patlama meydana gelmiştir. Ancak 2011'de HNP bünyesinde tecavüz olaylarıyla ilgili veri bankası oluşturularak 3 yıllık plan yapılması ve 2014'de aralarında kadınların da olduğu 283 HNP'ye 5 günlük eğitim verilmesi ile birlikte bu suç türünün kayda alınmasında önemli mesafe alınmıştır. Son 5 yıllık dönemde Haiti genelinde işlenen tecavüz suçu en düşük 2013'de, en yüksek ise 2015'de görülmüştür. Ancak polis sayısındaki artış, polisin bu tür suçunda

eğitiminin ve farkındalığının artırılması, kadın polislerin suç mağdurları ile doğrudan temas kurması, polisin başkent dışındaki kırsal b6lgelerde de etkin şekilde g6rev alması ile birlikte tecavüz suçunun eskisinden daha d6zenli kayıt altına alındığını değerlendirmek gerekmektedir.

Şekil 8. 2013-2017 D6nemi'nde Haiti'de İşlenen Toplumsal Olayların Yıllık Değişimi.

Haiti genelinde meydana gelen toplumsal olayların yıllık değişimi analiz edildiğinde %74'lük y6ksek negatif bir korelasyon (ilişki) olduğu g6r6lm6řt6r. Bir başka ifadeyle toplumsal olayların 5 yıl içinde anlamlı oranda azaldığı anlaşılmaktadır. Polis sayısının yıllar içinde artarak devam ettiği g6z 6n6ne alındığında polis sayısındaki artışın toplumsal olayların azaltılmasında kuvvetli bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak toplumsal olayların 6lkedeki politik belirsizlik, ekonomik kriz ve doğal afetler sonrasında artış g6sterdiği g6zden kaçırılmamalıdır. Haiti genelinde 2010'deki b6y6k depremden beri ertelenen seçimler ve yoksulluk sebebiyle toplumsal olayların sayısı 2014'de zirve yapmış, 2015 seçiminden sonra Devlet Başkanının seçilmesi ile en d6şuk seviyeye gerilemiştir.

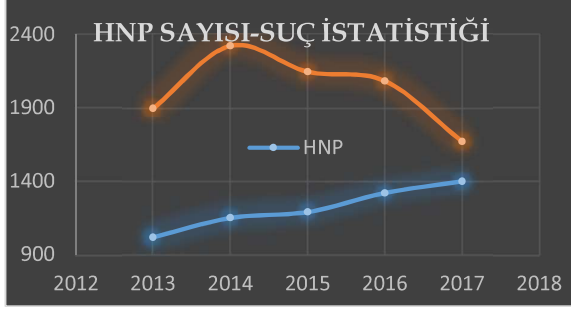

Şekil 9. 2013-2017 D6nemi'nde Haiti'de İşlenen Toplam Su Sayısının Yıllık Değişimi.

Haiti genelinde işlenen toplam su sayısı yıllık değişimi analiz edildiğinde %43'l6k orta derecede negatif bir korelasyon (ilişki) olduğu g6r6lm6řt6r. Bir başka ifadeyle Haiti'de MINUSTAH'ın son 5 senesinde toplam suç oranlarının azaldığı anlaşılmaktadır. 6nceki b6l6mlerde de yer verdiği g6zere 2013'den itibaren seçimlerin yapılamaması sebebiyle toplam suçlarda da 2014'de zirve g6r6lm6ř, politik belirsizlik ve kısmen ekonomik problemlerin 6stesinden gelinmesiyle suç oranları 2017'ye kadar kademeli olarak gerilemiştir.

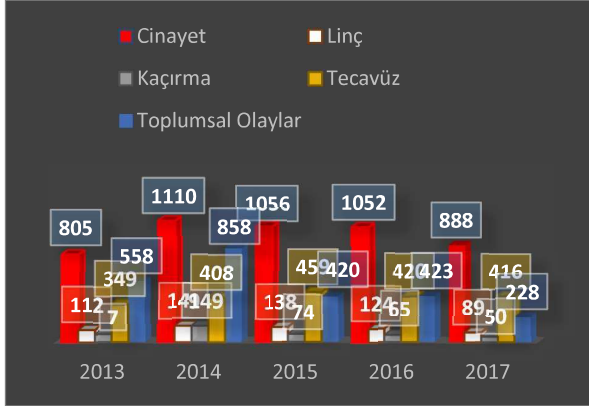
Sonuç

BM, geleneksel barışı koruma operasyonlarında s6rd6r6len ateşkesi izleme ve rapor etme faaliyetlerini son yıllarda genişleterek, yerel polis g6lerinin yeniden yapılandırılması ve kapasitesinin artırılması g6revini de yerine getirmeye başlamıştır. Bu yeni konseptin en geniş anlamda uygulandığı Barışı Koruma Operasyonu, 2004'de kurulan ve 2017'de sona eren MINUSTAH misyonu olmuştur. Yetki Belgesi'nde misyona y6klenen g6revlerden en 6nemlilerinden birisi 1995'de kurulan HNP'nin yeniden yapılandırılması, eğitilmesi ve faaliyetlerinin izlenerek kapasitesinin artırılmasıdır.

Şekil 10. 2013-2017 Dönemi'nde Haiti'de (HNPx10) Sayısı İle Suç Sayısının Değişimi.

MINUSTAH'ın 2004'de yaklaşık 2.500 olan polis sayısını 2017'de sonunda 14.000'e ulaştırması küçümsenmemesi gereken bir kapasite artışı olarak görülmüştür. Ancak Haiti'de tarih boyunca devam eden politik belirsizlikler, sosyo-ekonomik çatışmalar ve sık sık meydana gelen doğal afetler sebebiyle yerel polisin kazanımları kesintiye uğramış, beklenen düzeyde iyileştirme gerçekteşmemiştir. Sayı olarak 13 yılda %500'den fazla büyüyen HNP'nin kurumsal kültür oluşturmasının profesyonelleşme ve nitelik açısından aynı oranda gelişemediği görülmüştür.

Şekil 11. 2013-2017 Dönemi'nde Haiti'de İşlenen 5 Büyük Suç Türü

Haiti genelinde suç sayılarının tam olarak istatistiklere yansımadağı ise bilinmektedir. Bu sebeple çalışmada MINUSTAH BKO'nun son 5 yılında tutulan suç istatistiklerinin geçmiş dönemlere oranla daha sağlıklı

olacağı tespit edilmiş ve işlenen suç türleri beş kategoriye ayrılarak incelenmiştir. Bu bağlamda:

- 2014 yılının en fazla suç işlenen yıl olduğu anlaşılmıştır.
- Cinayet suçunun yıllar içinde anlamlı oranda değişmediği, HNP sayısındaki artışın cinayet suçunun azaltılmasında etkisinin sınırlı olduğu, bu suç türünün 2014'de yapılması planlanan seçimlerle ilgili başlayan politik belirsizlik ve kargaşa ortamında artmaya başladığı, 2015 ve 2016 yıllarında aynı oranda işlenmeye devam ettiği, 2015'de Başkanlık seçimlerinin başarıyla sonuçlanması ve polisin adi suçlarla mücadeleye odaklanması ile birlikte 2017 itibariyle düşüşe geçtiği tespit edilmiştir.
- Linç suçunun yıllar içinde büyük oranda azaldığı, HNP sayısındaki artışın linç suçunun azaltılmasında anlamlı düzeyde etkisinin olduğu, bu suç türünün toplumsal olaylar esnasında görüldüğü, politik çatışmaların engellendiği dönemlerde düşüşe geçmesinin normal olduğu, 2014'de yapılması planlanan seçimlerin bir türlü yapılamaması ve sürekli ertelenmesi sebebiyle toplumsal gösterilerin sayısı ve şiddetinin arttığı ve buna bağlı olarak linç olaylarında da artış gözleendiği görülmüştür. 2015 yılının Şubat ayında Başkanlık seçimlerinin başarıyla sonuçlanması üzerine ülkedeki politik gerginliğin azaldığı ve 2017 itibariyle bu suç türünün en düşük seviyeye gerilediği belirlenmiştir.
- İnsan kaçırma suçunun büyük oranda düştüğü, HNP sayısındaki artışın insan kaçırma suçunun azaltılmasında anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. 2008'de

ülkeyi vuran 4 farklı ve büyük çaptaki fırtına sonrası gıda fiyatlarının artması, hükümetin açlıkla mücadele edememesi sebebiyle oluşan ekonomik kriz sırasında insan kaçırma suçunun sıklıkla görülmeye başlandığı, 2010'daki büyük deprem sonrasında ise katlanarak arttığı görülmüştür. 2014'de yapılması planlanan seçimlerin bir türlü yapılamaması ve sürekli ertelenmesi yüzünden ülkede ortaya çıkan yoksulluk ve ekonomik bunalım sebebiyle zirveye çıktığı, 2015 yılının Şubat ayında Başkanlık seçiminin başarıyla sonuçlanması üzerine ciddi oranda azaldığı anlaşılmıştır.

- Tecavüz suçunun büyük oranda arttığı, HNP sayısındaki artışın tecavüz suçunun azaltılmasında etkisinin sınırlı olduğu, 2010'daki deprem sonrası çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşan yaklaşık 1 milyon insanın deprem kamplarında konaklamaya mecbur kalması sebebiyle tecavüz olaylarında patlama meydana geldiği, polisin eğitimlerinin artırılması ile bu suç türünün kayda alınmasının etkinleştirildiği, son 5 yıllık dönemde en fazla 2015'de görüldüğü, bunun sebebinin de bu tarihten sonra kadın polislerin suç mağdurları ile doğrudan temas kurması ve polisin başkent dışındaki kırsal bölgelerde de etkin şekilde görev alması olduğu tespit edilmiştir.
- Toplumsal olayların büyük oranda azaldığı, HNP sayısındaki artışın toplumsal olayların azaltılmasında kuvvetli bir etkisinin olduğu, toplumsal olayların ülkedeki politik belirsizlik, ekonomik kriz ve doğal afetler sonrasında artış gösterdiği, Haiti genelinde 2010'daki büyük depremden beri ertelenen seçimler ve yoksulluk sebebiyle toplumsal

olayların 2014'de zirve yaptığı ve 2015'de Devlet Başkanı'nın seçilmesi ile en düşük seviyeye gerilediği belirlenmiştir.

- Toplam suç oranlarının azaldığı, 2013'den itibaren seçimlerin yapılamaması sebebiyle toplam suçlarda da 2014'de zirvenin görüldüğü, politik belirsizlik ve kısmen ekonomik problemlerin üstesinden gelinmesiyle toplam suç oranlarının 2017'ye kadar kademeli olarak azaldığı görülmüştür.

Sonuç olarak 2004'de 1542 sayılı BMGK kararı ile kurulan MINUSTAH misyonu, 2017'de 2350 sayılı BMGK kararı ile görevini MINUJUSTH misyonuna bırakarak Haiti'den ayrılmıştır. Devam eden 13 yıllık görevi boyunca MINUSTAH, HNP'in kurumsal kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalarda bulunmuş, HNP'nin 13 yıl boyunca artan sayısına rağmen gerek kalıcı istikrarın sağlanmasında gerekse suç oranlarının azaltılmasında kendisinden beklenen başarıya ulaşamadığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

A.Walter, Dorn, (2009) Intelligence-led Peacekeeping: The United Nations Stabilization Mission in Haiti (MINUSTAH), 2006–07, Intelligence and National Security Vol. 24, No. 6, 805–835.

Alexandre, Marc (2012). *Societal dynamics and fragility: Engaging societies in responding to fragile situations*, The World Bank.

Documents, Sgreports, (2004), <http://www.un.org/en/sc/documents/sgreports/2004.shtml>, (e.t. 07.12.2018).

Documents, Troop and Police Contributors, (2004) https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/december2004_5.pdf, (e.t. 27.10.2019).

Documents, Troop and Police Contributors, (2017) https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/msr_30_sep_2017-5_0.pdf (e.t. 27.10.2019).

MINUJUSTH, Bi-Annual Report, July 2017-December 2017 (2017)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2013-June 2013, (2013)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2014-June 2014 (2014)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2015-June 2015 (2015)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2016-June 2016 (2016)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, January 2017-June 2017 (2017)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, July 2013-December 2013 (2013)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, July 2014-December 2014 (2014)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, July 2015-December 2015 (2015)

MINUSTAH Police, Bi-Annual Report, July 2016-December 2016 (2016)

Mobekk, Eirin (2000). “The Missing Ingredient: Justice in the International Intervention in Haiti”. *International Relations*, 30-40.

Öncü, Mehmet (2006). “Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonlarının Hukukî Temelleri”. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2 (6), 31-57.

Pace, Marie; Luzincort, Ketty, “A Brief Background to Conflict in Haiti”, (2018) <https://www.cdacollaborative.org/publication/a-brief-background-to-conflict-in-haiti/>, (e.t. 07.12.2018).

Secretary-General's Reports, (2004), [https://undocs.org/S/RES/1542\(2004\)](https://undocs.org/S/RES/1542(2004)), (e.t. 07.12.2018).

The World Bank, “World Development Indicators”, <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=HTI&series=&period=> (e.t. 13.09.2019).

UN, “Past Peacekeeping Operations”, <https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations> (e.t. 11.03.2018)

UN, BMGK, 1542 Sayılı Karar, (2004), [https://undocs.org/S/RES/1542\(2004\)](https://undocs.org/S/RES/1542(2004)), (e.t. 07.12.2018).

UN, BMGK, 1994 tarih ve 940 Sayılı Kararı, (1994), <http://unscr.com/en/resolutions/940>, (e.t. 15.12.2018).

UN, BMGK, 2004 tarih ve 1542 Sayılı Kararı, (2004), <http://unscr.com/en/resolutions/1542>, (e.t. 07.10.2018).

UN, BMGK, 2019 tarih ve 2476 Sayılı Kararı, (2019), <https://undocs.org/en/S/RES/2476> (e.t. 27.10.2019).

UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUS TAH Raporu, (1995), <https://undocs.org/S/1995/46>, (e.t. 13.12.2018).

UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1995), <https://undocs.org/S/1995/305>, (e.t. 13.12.2018)

UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1995), <https://undocs.org/S/1995/614>, (e.t. 13.12.2018).

UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1995), <https://undocs.org/S/1995/922>, (e.t. 13.12.2018).

- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1996), <https://undocs.org/S/1996/416>, (e.t. 13.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1996), <https://undocs.org/S/1996/813>, (e.t. 13.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1997), <https://undocs.org/S/1997/244>, (e.t. 13.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1997), <https://undocs.org/S/1997/832>, (e.t. 13.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1998), <https://undocs.org/S/1998/144>, (e.t. 13.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1998), <https://undocs.org/S/1998/796>, (e.t. 13.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (1999), <https://undocs.org/S/1999/181>, (e.t. 13.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2000), <https://undocs.org/S/2000/150>, (e.t. 13.10.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2000), <https://undocs.org/S/2000/150>, (e.t. 13.10.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2004), <https://undocs.org/S/2004/300>, (e.t. 13.10.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2004), <https://undocs.org/S/2004/698>, (e.t. 13.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2004), <https://undocs.org/S/2004/908>, (e.t. 14.12.2008).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2005), <https://undocs.org/S/2005/124>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2005), <https://undocs.org/S/2005/313>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2006), <https://undocs.org/S/2006/592>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2006), <https://undocs.org/S/2006/1003>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2006), <https://undocs.org/S/2006/60>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2007), <https://undocs.org/S/2007/503>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2008), <https://undocs.org/S/2008/202>, (e.t. 14.12.2008).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2009), <https://undocs.org/S/2009/439>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2009), <https://undocs.org/S/2009/129>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2010), <https://undocs.org/S/2010/200>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2010), <https://undocs.org/S/2010/446>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2011), <https://undocs.org/S/2011/540>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2012), <https://undocs.org/S/2012/128>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2012), <https://undocs.org/S/2012/678>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2013), <https://undocs.org/S/2013/139>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2013), <https://undocs.org/S/2013/493>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2014), <http://undocs.org/S/2014/162>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2014), <http://undocs.org/S/2014/617>, (e.t. 14.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2015), <http://undocs.org/S/2015/667>, (e.t. 15.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2016), <http://undocs.org/S/2016/225>, (e.t. 15.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2016), <http://undocs.org/S/2016/753>, (e.t. 15.12.2018).
- UN, BMGK, Genel Sekreterin MINUSTAH Raporu, (2017), <http://undocs.org/S/2017/223>, (e.t. 15.12.2018).

UNDP, Human Development Index, (2018),
http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf, ss.24, (e.t. 15.12.2018)